

Vanhan kiväärinluodin arvoitus

Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta r.f.:n ylläpitämä Vaasan Sotaveteraanimuseo – Krigsveteranmuseet i Vasa on saanut kokoelmiensa perusrungon Vasa Krigsveterandistrikt – Vaasan Sotaveteraanipiiri r.f.:n alueen sotaveteraanien 1980-luvulla aloittaman systemaattisen sotilas- ja sotamateriaalin keruun tuloksena. Veteraanien ikääntymisestä ja heidän lukumääränsä vähenemisestä huolimatta sotiemme materiaalia tarjotaan edelleen museon kokoelmiin. Nyt asialla ovat ensisijaisesti sotaveteraanien omaiset ja muut jälkeläiset. Aineistoa saadaan myös militarian harrastajien toimesta.

Museoesineen kiinnostavuuden lähde on moninainen. Kyseessä voi olla esine, joka tyypillisyytensä takia täytyy erikoismuseossa olla. Sotaveteraanimuseossa tällaisia ovat esimerkiksi ”Pystykorva”-kivääri tai Suomi-konepistooli. Esine voi myös olla hyvin harvinaisen tai suorastaan uniikki. Vaasan Sotaveteraanimuseossa eräs tällainen on kahden kaskislaisen neidin kaatuneen vapausoturin hautajaisia varten keväällä 1918 ompelema Suomen lippuna käytetty Leijonalippu. Siniristilippua ei ollut vielä vahvistettu Suomen lipuksi. Kiinnostavuutta esineelle voi tulla myös sitä kautta, kenelle se on aikanaan kuulunut tai missä sitä on käytetty tai mikä tarina esineeseen yleensä liittyy.

Syksyllä 2015 museoon tuotiin puupilke (”klapi”), joka oli vielä halkaistu kahdella. Osat irrotettaessa pilkkeen sisältä paljastui ehyt kupari vaippainen kiväärin luoti. Puu luodin ympärillä oli lähes ehyttä ja tervettä. Kuvassa pilke on halkaistuna. Toisessa puolikkaassa on luodin kärkiosa näkyvissä ja toisessa sen synnyttämä kolo puussa. Miten ihmeessä luoti oli voinut joutua puun sisään ja milloin? Pilkkeen museoon toimittanut vaasalainen Jyrki Rapo kertoi luodin löytymisestä seuraavan tarinan.

Lähellä Vaasan ydinkeskustaa Onkilahden ja Vanhan hautausmaan välisessä metsikössä suoritettiin v. 2003 metsänomaisen puiston rai-vaustöitä. Osana työtä kaadettiin suuri kelottunut kuusi läheltä hautausmaan reunaa. Kuusi oli syytä kaataa, koska se sijaitti varsin lähellä hau-

Osasuurenno luodin kärkiosasta.

tausmaasta ulos työntyvällä graniitti aidan ympäröimällä tasanteella sijaitsevaa Vapaussodan muistomerkkiä ja Vapaussodassa kaatuneiden hautoja. Kaatuessaan länsituulten mukana kuusi olisi todennäköisesti kaatunut muistomerkkin päälle ja saattanut vaurioittaa sitä ja hautoja. Vapaussodan muistomerkkiä esittävässä kuvassa näkyy kuusi, jonka vierestä tuokelottunut kuusi kaadettiin.

Rapo kertoi hankkineensa kaadetun kuusen saunapuikseen. Viimeisiä pöllejä syksyllä 2015 pilkkeössään hän havaitsi tuon luodin sisältävän pilkkeen. Tässä vaiheessa ei ollut enää yhtään kokonaista pöllä jäljellä, mistä olisi voinut määrittää kuusen iän. Myös kasvu-paikalla jäljellä oleva kanto (kuva!) on nyt jo niin laho, että iän määrittäminen ei siitäkään onnistu. Kelottuneen kuusen koosta on kuitenkin pääteltävissä, että kuusi on saattanut olla lähemmäs 100 vuoden ikäinen sitä kaadettaessa. Pilkkeen lustoista nähdään, että luoti on joutunut kuuseen sen ollessa varsin nuori, sillä luoti on ollut aivan

rungon ytimessä. Milloin ja kenen toimesta luoti on kuuseen joutunut?

Vapaussodan muistomerkki on pystytetty v. 1920. Tällöin hautausmaa on ainakin tuon uloketasanteen verran

laajentunut Onkilahden suuntaan. Ei tunnu todennäköiseltä, että hautausmaan laajennuksen ja muistomerkkin valmistamisen jälkeen kivääreillä olisi ammuttu näin lähellä hautausmaata. Toisaalta viime vuosisadan alkuvuosikymmeninä Vaasan varuskunta olimiehitty venäläisillä sotilaille ja vapaaehtoiset suojeluskunnat tekivät tuloaan. Ei ole lainkaan mahdotonta, että jompikumpi näistä aseellisista joukoista olisi harrastanut tarkkuusammuntaa alueella ja yksi luodeista olisi osunut nuoreen kuuseen ja koteloitunut kuusen kasvaessa sen sisään. Voi siis perustellusti ajatella, kyseinen luoti on ollut puokotelossaan noin 100 vuoden ajan.

Ilkka Virtanen

Luodin sisältävä pilke halkaistuna.

Luodin sisältäneen kuusen lahoava kanto. Takana oleva puu on muistomerkkikuvassa näkyvä kuusi.

Vapaussotureiden sankarihautat ja Vapaussodan muistomerkki Vaasan Vanhalla hautausmaalla. Kaadettu kuusi kasvoi taustalla näkyvän kuusen vieressä.